

ÖRGÜTLÜ BİRLEŞİK GÜÇ YENİLMEZ

9-10 Temmuz'da Ankara'da düzenlenen 4. İl Temsilcileri Toplantısı açış konuşmasının Çark Başak'ta yayımlanan özeti.

Yine bir hükümet bunalımı dönemi içindeyiz. Hükümet bunalımları artık Türkiye'nin kronik hastalığı haline geldi. Hükümet bunalımı deyimi, yalnızca, hükümetlerin kurulamaması veya kurulmalarının zorluğuna ilişkin değil. Hükümetler kurulduktan sonra da bunalım sürüp gidiyor, çünkü oturmuş, istikrarlı hükümetler kurulamıyor. 1970'lerde Türkiye hükümet edemeyen hükümetler ülkesi görüntüsünü vermektedir. O kadar ki, 12 Mart'ın balyozcu rejiminde dahi iki buçuk yılda dört hükümet geçti. Ve şuna da işaret etmek gerekir ki, hükümet bunalımı dönemi 1970'den önce başlamıştır.

Hükümet Bunalımının Nedenleri Türkiye Kapitalizminin Geldiği Darboğaz ve Sosyal Sınıflar Arası Güç İlişkilerindeki Değişim ve Gelişimlerdir

Bu kadar uzun zamandan beri süregelen ve daha sonu da görünmeyen hükümet bunalımı olgusunun nedenleri partilerin ve parti liderlerinin "ülke çıkarlarını bir yana bırakıp dar parti çıkarlarıyla hareket ettikleri" gibi sözde izahlarla açıklığa kavuşturulamaz. Parti yönetim kadrolarının ve liderlerinin bir rolleri olmakla beraber sözü edilen bunalımın nedenleri daha derinlerde yatmaktadır. Bu nedenler Türkiye kapitalizminin gelip dayandığı dar boğaz ve ona ilişkin sorunlarla sosyal sınıflar arası güç ilişkilerindeki değişim ve gelişimlerdir.

Bu sorunlar ve gelişimler Partimize ait belgelerde ve Partili yazarların yazılarında bir hayli işlendi, açıklandı. Burada, yalnızca hatırlatmak üzere, kısaca özetleyeyim. 1960'ların son yıllarında Türkiye kapitalizminin sanayileşmesi pazar, finansman ve döviz kaynakları üçlü dar boğazına saplandı. Hafif sanayi ürünleri için iç pazar dardı, sınırları ihtiyaç duyulan hızla ve büyük oranda genişletilemiyordu. Dış pazarlarda ise fiyat ve kalite bakımından rekabet etme gücü yoktu, tüm teşviklere, desteklemelere rağmen sanayi ürünleri ihracatı artırılmıyordu. Döviz tasarrufu sağlama gerekçesiyle ikame sanayi olarak kurulan sanayi işletmeleri makine ve yedek parçaların ve büyük ölçüde ham madde ve ara mallarını dışarıdan ithal ettikleri için ithalat azalmıyor, artıyor ve döviz ihtiyacı hafiflemiyor, şiddetleniyordu. Geleneksel ihraç maddelerinde ise fişek gibi yükselen ithalatın döviz ihtiyacını karşılayacak bir ihracat artışı yer almıyordu. Tersine, son yıllarda toplam ihracat önce miktarca, sonra değerce de gerilemeler kaydetti. Bugün dış ticaret açığı 3.5 milyar dolara yaklaşan düzeye ulaştı. İşçi dövizleri ve turizm gelirleri bu açığı karşılayamadığından dış ödemeler dengesi de 1.5 milyar dolaylarında açık vermektedir.

Dış ticaret yıl yıl ardına, Türkiye ölçülerinde böyle astronomik açıklar vermeseydi bile Türkiye ekonomisinin döviz ve finansman kaynağı açığı olacaktı. Türkiye

kapitalizminin gelişme hızı %7 dolayındadır. Bunun önemli bir kısmı tarımda elverişli hava şartlarına bağlı ürün artışı olsa da, yine, sanayileşme, Türkiye'nin iç ve dış finansman kaynaklarını zorlayan, aşan bir orandadır.

Türkiye sanayisinin bugün geldiği noktada karşılaştığı bir sorun da şu: Tüketim sanayii, iç pazarı yeterince genişletmemekten ve dış pazarlara açılmamaktan bir tıkanıklığa girmiştir. Hafif sanayiden ağır sanayie geçmek bir zorunluk olarak belirmiştir. Bu doğrultuda bir yönelme büyük iç ve dış finansman kaynakları gerektirmektedir. Bu zorunluluk finansman dar boğazını daha da darlaştırmaktadır. İç tasarruflar yatırımların finansmanını karşılayacak ölçüde değildir ve geçen yıl bankalar mevduatında gerileme görülmüştür. Devlet bütçesi büyük açıklar vermektedir. MC hükümeti Merkez Bankası kaynaklarını sonuna kadar zorlamak, açık finansman yani para basma makinaları işletmek yoluna gitmiştir. Basındaki haberlere göre haftada bir buçuk milyar lira dolayında tedavüle para sürmüştür. Döviz ve dış kredi kaynaklarının kuruması karşısında, yine MC hükümeti, DÇM (Dövizle Çevrilebilir Mevduat) uygulamasına başvurmuştur. Kısa vadeli ve yüksek faizli dış borç demek olan bu uygulama ile MC, durumu iki yıl idare etmiş, ama bu kaynak da tıkanmış ve DÇM'lerin toplam 1 milyar doları aşan bölümünün ve faizlerinin içinde bulunduğumuz bu Temmuz ayında ödenmesi vadesi gelmiştir.

MC hükümeti yeterince dış kredi kaynaklarını bulamamıştır. Uluslararası finansman kuruluşları ve yabancı bankalar MC iktidarındaki Türkiye'ye borç vermeyi reddetmişlerdir, veya daha doğrusu, kredi vermeyi bir takım ekonomik -ve politik- şartların yerine getirilmesine bağlamışlardır. Kalkınma hızının düşürülmesi, çok yüksek oranda devalüasyon, kemerleri sıkma politikası başta gelen şartlardır. Bu ekonomik şartların ardında da, Kıbrıs sorununun çözümlenmesi, ABD ile ilişkilerin onların isteklerine uygun düzenlenmesi gibi politik şartlar yatmaktadır.

Durum o raddeye gelmiştir ki, yeni yatırımlar ve başlanılmış yatırımların tamamlanışı yavaşlamıştır. İthalat için gerekli döviz transferleri yapılamamış, hatta dış ülkelerdeki devlet görevlileri vaktinde maaşlarını alamamışlardır. Ham madde, yedek parça, ara mal darlığından ötürü sanayi işletmeleri faaliyetlerini yavaşlatmaya, durdurmaya başlamışlardır.

Uluslararası kuruluşların, yabancı devletlerin istedikleri ve yerli büyük burjuvazinin de mutabık olduğu zorlu tedbirleri ve çözümleri, seçimler kapıda görüldüğü bir zamanda MC hükümetinin almaya cesaret edemeyeceği, cesaret etse de koalisyonun iç yapısının buna elverişli olmadığı bilindiği içindir ki, seçimler dört ay önceye alındı.

CHP İki Yanlı Niteliğinin Bir Yanıyla Daima Büyük Burjuvaziyi, ABD'yi ve Batı Avrupa Devletlerini Kolluyor

CHP buna niye razı oldu? CHP liderinin ileri sürdüğü gerekçe ile mi, yani, daha fazla kan dökülmesin, Türkiye daha fazla batmasın, iflase sürüklenmesin diye mi razı oldu? Sübjektif olarak bu çeşit düşünceler etkin olmuş olabilir. Bilemeyiz. Ama ortada nesnel bir gerçek var: Türkiye politikasında büyük burjuvazinin ve işbirlikçisi olduğu emperyalizmin sözünün geçer olduğudur ve CHP'nin, iki yanlı niteliğinin bir yanıyla, daima büyük burjuvaziyi, ABD'yi ve Batı Avrupa devletlerini kolladı-

ğıdır. Son hükümet programı göstermiştir ki, bu kollama, kendisine destek olan, oy veren kitleleri kollamaktan daha ağır basabilmektedir.

Türkiye'nin Kapitalist Ekonomisinde Yer Alan Oluşumlar Sınıfsal Duruma ve Sınıflar Arası İlişkilere, Oradan da Partiler Düzeyindeki Politik Duruma Yansıdı

Türkiye'nin kapitalist ekonomisinde yer alan bu oluşumlar elbette sınıfsal duruma, sınıflararası ilişkilere de yansıdı. Oradan da, partiler düzeyindeki politik duruma.

Önce, ekonomik değişim ve oluşumların burjuvazi içinde doğurduğu duruma kısaca bir bakalım. Burjuvazi içindeki sanayi sermayesi, ticaret sermayesi kesimleriyle büyük toprak sahipleri kesimi arasındaki eskiden beri süregelen ittifak bozuldu, hepden ortadan kalkmadıysa da. Sanayiciler ticaret ve tarım kesiminden sanayie fon aktarılmasını sağlamaya, sanayileşmeyi güçlendirmeye yönelik taleplerle ortaya çıktılar. 1969 ve 70'in AP iktidarı bu talepleri az çok karşılamayı amaçlayan yasal girişimlerde bulunarak, önemli bir devalüasyon yaparak durumu idare etmeye çalıştı, ama başaramadı. Acil ekonomik sorunlara büyük burjuvazi yararına çözümler getirmek, çözüm getirilemiyorsa tedbirler almak ve başta işçi sınıfının politik ve ekonomik mücadelesi olmak üzere tümüyle demokratik toplumsal muhalefetin gücünü, direncini kırmak için 12 Mart rejimi oluşturuldu. İşçi sınıfından ve tümüyle demokratik toplumsal muhalefetten ürküntüsü, sınıf içi kesimler ayrışımından, kesimler arası çıkar çekişmelerinden daha ağır basan büyük burjuvazi kendi içinde toparlanarak kesimler arası ittifakını yeniden pekiştirdi. Sanayici kesimin özlem ve talepleri görel olarak arka plana itildi, büyük tüccarlar ve toprak sahipleri, emlak burjuvazisi ağırlığını duyurdu. Demirel'in ve partisinin olabildiği kadarıyla "liberal demokratik çizgisini" bırakıp daha gerilere kayması da aynı nedenle ve bu zamandan başlar. Bu gerileme bugün o noktaya varmıştır ki, Demirel, hangi konuda konuşursa konuşsun, milliyetçiler-solcular ayırımı ve şiddetli bir antikomünizm ticareti yapmaksızın ağzını açmamaktadır. Bu ayırımı ve politik ticaretle işçi sınıfını ve tümüyle demokratik toplumsal muhalefeti kuşatıp toplumdan soyutlamaya, böylece etkisini, mücadele gücünü kırmaya çalışmak tüm diğer sorunlara öncelik almaktadır, büyük burjuvazi için de, Demirel ve AP de yetmemektedir bu iş için. AP'nin yanı sıra MHP'yi oluşturup geliştirmiştir büyük burjuvazi aynı amaçla.

Şimdi büyük burjuvazinin sanayici kesimi daha gür sesle, daha ısrarlı taleplerle politika sahnesindedir. Büyük burjuvazi içindeki kesimlerle sürtüşme ortadan kalkmış değildir. Yüksek taban fiyatlarına, destekleme alımlarına karşı çıkma; tarım sektörünü, serbest meslekler kesimini, küçük ve orta sanayicileri, büyük ithalatçı ve ihracatçıları daha fazla vergilendirecek, bu kesimlerin vergi kaçırmasını önleyecek bir vergi reformu isteme, burjuvazi için kesimler arası bu çıkar çelişkilerinin birer ifadesidir.

Burjuvazi içinde bir de tekeli ve tekel dışı kesimlerin ayrışımı ve sürtüşmesi vardır. Dayanıklı tüketim malları üreten, montaj niteliğindeki sanayi kollarında tekelleşme belirgindir. Bu tür sanayide yoğunlaşan sermaye grupları ağır sanayie de el atacak durumda ve eğilimde olsalar da mevcut yatırımlarını korumayı da gözetmektedirler. MSP'nin, kendisinin ağır sanayi kurulmasını savunmasına montajcılarının karşı çıktığı iddiasında kanımızca bir gerçek payı var. Anadolu'da ticaret,

ulaşım, tefecilik kesimlerinde birikmiş sermayenin tekelci montaj sanayi dışındaki sanayi kollarında yatırım alanları aradığı ve MSP'nin ülke yüzeyine yayılmış ağır sanayi işletmeleri kurulması tezinin -pratikte gerçekleşebilme olasılığı sorunu bir yana- bu sermaye kesimlerinde yankılandığı söylenebilir. Tekelci ve tekeli dışı büyük burjuvazinin ağır sanayi konusunda devletin rolüne ve payına ilişkin kuşkuları vardır. Kimi ağır sanayi tesislerinin devlet tarafından kurulmasını kabul etmekle beraber özel sektör, ağır sanayi sektörünün dışında bırakılmak istememektedir. Eskiden beri özel sektör devletçe kurulmuş ve kurulacak işletmelerin rantabl, krlı duruma geldikten sonra özel sektöre devrini istemiştir. Devletle ortak tesisler kurmak ve tesislerin yönetimini kendi elinde tutmak da özel sektörün bir diğer isteğidir.

Ama sanayici kesimin, ısrarla ön plana çıkardığı talepler bugün bunlar değildir. şimdi en gr sesiyle sürekli tekrarladığı talepler işçi sınıfına ilişkindir. Ücretlerin ve parasal diğer ödeme ve hakların dondurulması, en azından sınırlandırılıp yükselişinin yavaşlatılmasıdır. Çalışma barışının sağlanması, yani işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin, sendikal hareketinin dizginlenmesi, sermaye yararına kontrol altına alınmasıdır. Diğer bir deyimle büyük sermaye ele geçirdiği artık değeri bytmek talep ve gayretindedir. Büyük burjuvazi bu yoldan finansman kaynağı sorununu zmek istemektedir.

Büyük Burjuvazinin Politik Sorunu: İşçi Sınıfı ve Emekçi Halk Kitlelerinin Bilinlenmesi, Kapitalist Sisteme Karşı Tepkilerinin, Mücadelelerinin Gelişmesidir

Özetlemeye alıştığım ekonomik sorunlar ve güçlüklerle karşı karşıya olan büyük burjuvazinin bir de bir büyük politik sorunu vardır, ekonomik egemenliğini tehdit eden politik bir sorun. O da, işçi sınıfının ve daha geriden emekçi halk kitlelerinin giderek bilinçlenmesi, kapitalist sisteme karşı tepkilerinin, mücadelelerinin gelişmesidir. Buna bağlı olarak da büyük burjuvazinin politik düzeyde kitle tabanını giderek yitirmesi, politik egemenliğinin tehlikeye düşmesidir.

1960'lardaki görelili hızlı sanayileşmenin doğal sonucu olarak işçi sınıfı güçlendi. 1961 Anayasası eskiye kıyasla çok daha geniş demokratik hak ve özgürlükler getirdi. Daha da önemlisi işçi sınıfı ve onun safında yeralan ve hiç değilse yandaşı olan aydın kesimi bu demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıktılar, ısrarlı savunucu, takipçisi oldular. Demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkma ve bu uğurda mücadele giderek köylü, kentli emekçi kitlelere de yayıldı. 1960-71 yılları demokrasi mücadelesinin hızla geliştiği dönemdir.

Bu demokrasi mücadelesinin en önemli ve anlamlı bir yanı da şuydu: Sosyalizm için mücadele ile ilişkin olarak, onunla i geçerek veriliyor ve gelişiyordu. 1961'de TİP kuruldu, 1962'den itibaren bilimsel sosyalist doğrultuda bir raya oturmaya başladı. Tzğyle ve 1964 şubatında 1. Büyük Kongre'sinde kabul edilen programıyla TİP, işçi sınıfı partisi olduğunu ve sosyalizmi hedef aldığını ilan ediyordu. Bir yandan sosyalizm hedefini vurguluyor, bir yandan da, o dönemde çok kullanılan deyimle, 1961 Anayasası'nın "eksiksiz tastamam" uygulanması mücadelesini veriyordu. Parti dışında kalan, farklı görüşteki sol gruplar da sosyalizm yanlısı olduklarını açıklamaktan geri durmayarak demokratik mücadeleye katılıyorlardı. Sosyalizmi

hedef alan demokrasi mücadelesi işçi sınıfının ekonomik-sendikal mücadelesine de yansımakta gecikmedi. 1967’de sınıf sendikacılığını esas alan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu -DİSK- kuruldu.

Daha ilk yıllarda, 1965’den önce, büyük burjuvazi ve onun partileri ve iktidarları bu gelişmeyi önleme çabasına girdiler. Bir yanda demokratik özgürlükleri kısıtlayıcı yasa tasarıları hazırlarken, öte yandan TİP’in toplantılarına kaba kuvvet saldırıları düzenlediler. Bununla beraber büyük burjuvazi ve onun partileri henüz kitle tabanını yitirme sürecine girmemişlerdi. 1965 seçimlerinde AP oyların %52’sini alarak milli bakiyeli nisbi seçim sistemine rağmen parlamentoda salt çoğunluk sağladı.

Büyük burjuvazinin politik egemenliği açısından ilk tehlike işareti 1969’da belirdi. Az önce belirttiğimiz, burjuvazinin içinde oluşan ayrışmalar partiler düzeyine AP’den bir bölümün ayrılarak DP’yi oluşturması ve MHP’nin ortaya çıkışı biçiminde yansıdı, Büyük burjuvazinin has partisi AP yine iktidarı aldıysa da oyları %46’ya düştü. Bu düşüş 1973 seçimlerinde %40’ın da hayli aşağısına kadar indi.

CHP Hareketinin Gerekçesi Sosyalizme Geçiş Set Çekmektir

Yükselen işçi sınıfı hareketine ve genelinde demokratik toplumsal muhalefete karşı kapitalist düzenin, dolayısıyla büyük burjuvazinin, tepkisi ikili oldu. Birincisi 1960’ların ortalarında ortanın solu meydana çıkarıldı. İnönü’nün ortanın solu politikası için ileri sürdüğü gerekçe açıktı: Memleket tehlikeli biçimde sola kayıyordu. Bunu önlemek gerekliydi. Ecevit’in Ortanın Solu adlı kitabında da gerekçe aynıydı: Sola duvar çekmek. Bugün Demokratik Sol adını alan CHP hareketinin gerekçesi de aynıdır: Komünizmi önleme iddiasıyla kapitalist düzeni sürdürmek, sosyalizme geçiş set çekmektir.

Yerleşik düzenin, dolayısıyla büyük burjuvazinin işçi sınıfı hareketine ve genelinde demokratik toplumsal muhalefete karşı ikinci tepkisi MHP’yi oluşturmak ve geliştirmek oldu. CKMP’yi Türkeş ve arkadaşlarının ele geçirmesiyle başlayan oluşum süreci MHP’ye dönülmekle noktalandı ve MHP’nin iktidara ortak olup kitle tabanının genişletilmesiyle bugünkü duruma ulaştı. Aynı zamanda, büyük burjuvazinin has partisi AP daha da sağa kayarak MHP ile bütünleşmeye yöneldi.

Demokratik özgürlükler savunucusu CHP hareketiyle açık tam boy faşizmin partisi MHP’nin aynı toplumsal kaynaklardan filizlenip boy atması şaşırtıcı gibi görünse de aslında hiç de şaşırtıcı değildir.

Düzen için ve onun egemen sınıfı burjuvazi için temel sorun işçi sınıfının politik, ekonomik ve ideolojik hareketini ve onun başını çektiği genelinde demokratik toplumsal muhalefeti kontrol altına alabilmek, kontrol altında tutabilmek, sosyalizme yönelişi engelleyerek kapitalizmi sürdürebilmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için de büyük burjuvazinin elinde iki yöntem vardır: 1) Bastırmak, sindirmek, 2) Oyalamak, oyalayarak sosyalizm yolundan saptırmak.

Kapitalist düzenin kendi ekonomik ve politik kural ve kurumlarıyla burjuva demokrasisi çerçevesi içinde işleyebildiği hallerde birinci yöntemin aracı Batıda geleneksel muhafazakâr partilerdir. (Bizde eski DP ve bugünkü AP.) Burjuva demokrasisi çerçevesi içinde durumun idaresi zorlaştığı hallerde ve ölçüde doğrudan faşist partiler boy gösterir ve boy atar. (Bizde MHP.) İkinci yöntemin aracı ise sosyal de-

mokrası, sosyal demokrat partilerdir. (Bizde demokratik sol CHP.) Büyük burjuvazi duruma, verili şartlara göre, her iki yöntemi ve onun araçları partileri ya bir arada kullanır, ya da birini iktidara getirir, ötekisine set çeker.

Bizde 1945'ten bu yana girilen burjuva demokrasisi uygulamasının Batılı demokrasilerden önemli bir farkı var: Son yıllarda "Çoğulcu Demokrasi" adı verilen bu demokrasinin çoğulculuğu burjuva partileriyle sınırlı olmuştur. 1961'e kadar işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan, bağımsız partisinin bu çoğulcu olduğu iddia edilen demokraside yer almasına müsaade edilmemiştir. O günden bugüne kadar da işçi sınıfının politik, ekonomik, ideolojik mücadelesi Ceza Kanununun 141, 142 ve diğer anti-demokratik maddelerinin tehdidi altında tutulmuş, sınırlandırılmıştır. Bundan ötürü, işçi sınıfının üçlü mücadelesinden özellikle politik ve ideolojik mücadelesi gereğince gelişip güçlenememiştir.

1971'de TİP'in Kapatılmasıyla Demokratik Toplumsal Muhalefet ve İşçi Sınıfının İleri Sendikal Hareketi Sosyal Demokrasiye Kaymıştır

Bu duruma bir de şu olguyu eklemek gerek: 1961'den sonra geçten gece gelişip hızlanan işçi sınıfının bağımsız politik hareketi, önce, 1968-70 arası iç ideolojik mücadelelerle sarsıntı geçirmiş, sonra da 1971'de kapatılıp yöneticileri hapse atılarak kesintiye uğratılmıştır. 1961 öncesi gibi meydan yine burjuva partilerine boş kalmıştır. Bu boşlukta sosyal demokrasi, demokratik sol CHP, boyatmıştır. Demokratik toplumsal muhalefet elde kalan biricik alternatif olarak ona kanalize olmuş, CHP bu muhalefetin başını çeker konuma gelmiştir. İşçi sınıfının sosyalizmi hedef alan bağımsız partisi, TİP, ortadan kalkınca işçi sınıfının ilerici sendikal hareketi de kuruluş çizgisini koruyamamış, sosyal demokrasiye yani CHP'ye kaymıştır. İşçi sınıfının bağımsız partisinin ülke politika sahnesinden uzaklaştırılışı, büyük burjuvaziye ilerici sendikal hareket üzerinde planlar tezgâhlamak ve uygulamak olanağı vermiştir. İşçi sınıfının ilerici sendikal hareketi de dahil olmak üzere tümünde demokratik toplumsal muhalefet, yalnızca başka alternatif bulunmadığı için zorunlu veya doğal olarak CHP'ye yönelmekle kalmamıştır; TİP'in kapatılması sonucu, ülke politik hayatında demokrasi mücadelesiyle, sosyalizm mücadelesinin içiçeliği ortadan kalktığından, demokrasi mücadelesi sosyalizm mücadelesinden koptuğundan, demokratik toplumsal muhalefet özünde de bir ölçüde sosyal demokratlaşmıştır. Bunun içindir ki, 1977 seçimlerinde TİP, bütün vurgulamalarına rağmen faşizme karşı demokrasi mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle bütünlüğünü ilerici demokrat, sol seçmenlere yeterince kabul ettirememiş, demokrasi ile sosyalizm arasında son 7 yılda oluşturulmuş kopukluğu giderememiştir. TİP'in iki yıllık yaşamı ve seçim çalışmaları bunu başarmaya yetmemiştir. TİP'in seçimlerde beklenenin çok altında oy almasının kaynağında bu olgu da vardır.

Kitlelerin Büyük Bir Bölümünün Beklentileri ve Politik Bilinçleri Henüz Sosyalizmle Çözüm Arayacak Düzeye Çıkmamıştır

1977 seçimlerinden büyük burjuvazinin en gerici sağ partileri AP ve MHP oylarını önemli oranda artırarak çıktılar. Ama bu durum büyük burjuvazinin politik kitle tabanını yitirmekte oluşu olgusunu ortadan kaldırmıyor. AP yitirdiği oyların bir

bölümünü yeniden kazanmıştır, ama eski durumuna gelmekten uzaktır ve bir daha %52 oranında oy alabilecek değildir. Artık kapitalist gelişme işçi emekçi kitlelerin yükselen beklentilerine ve taleplerine cevap veremediğinden, kitleler kapitalizmden giderek artan hızda koptuğundan AP'nin eski düzeyine gelmesi mümkün değildir. Bunun içindir ki Demirel kitlelere genel ve soyut bir "Büyük Türkiye" yaratma vaadinin ötesinde somut vaatlerde bulunamamakta, bunun yerine korkutarak kitle tabanı kazanmaya çalışmaktadır, seçimlerde de oy toplamak için aynı taktiği kullanmıştır. "Beynelmilel komünizm tehlikesi" iddiası, milliyetçiler-solcular kutuplaşması yapıp bu ayrımı ısrarla işlemesi bundandır. Hayat pahalılığından, şiddetli geçim sıkıntısından, işsizlikten, çalışma ve çocuklarının eğitim güvensizliğinden bunalan, yarınının ne olacağından kaygılanan halk kitlelerine bütün bunların sorumlusu diye bir düşman gösterilmekte, buna karşı, komünizme, solculuğa karşı kitleler birleştirilmeye çalışılmaktadır. Komünizm, solculuk bütün olumsuzlukların, sorumluluğun üzerine yüklendiği günah keçisi yapılmak istenmektedir.

MHP'nin oylarını artırması olayı AP'nin oylarını artırmasından nitelikçe farklıdır. AP kapitalist düzenden henüz kopmamış olan kitlelerin oylarını toplamaktadır. Unutmamak gerekir ki, Türkiye kapitalizmi tarım sorunlarına, dar boğazlarına, dengesizliklerine, dışa bağımlılığına rağmen küçümsenmeyecek bir oranda gelişegelmiştir. Bu gelişmenin büyük burjuvazi dışındaki ve altındaki toplum katlarına da serpintileri, bir ölçüde kazandırdıkları olmuştur. Sosyalizmin bir hayal veya özlem olmaktan çıktığı, dünya nüfusunun üçte birinden fazlası için pratiğe geçirilmiş gerçek bir sistem olduğu koşullarda, dışa bağımlı geri Türkiye kapitalizminin büyük burjuvazi dışındaki toplum katlarına, hele emekçi kitlelere sağladıkları aslında yetinilecek nitelikte ve ölçüde değildir, sosyalizmin sağlayacakları ile hiç kıyaslanamaz. Ne var ki, kitlelerin büyük bir bölümünün beklentileri ve politik bilinçleri henüz sosyalizmde çözüm arayacak düzeye çıkmamıştır.

MHP'ye oy verenler, onun kitle tabanını oluşturanlar ise mevcut kapitalist düzenden kopmuş, yeni arayış içinde olanlardır. Kapitalist düzene karşı çıkan, ama anti-komünizm şartlanmasıyla küçük burjuva emekçi sınıfa özgü bilinen ideolojik tutumla sosyalizmden uzak duran kitlelerdir. MHP'nin görel olarak gelişmiş yörelerden ziyade, daha geri durumda olan Orta Anadolu ve hemen çevresindeki doğu ve güney illerinden oy toplaması da yargıyı desteklemektedir. MHP'nin "kapitalizme de, sosyalizme de karşı olma" ideolojisi, tek güçlü lider imajı, politik çizgisi geri olan küçük burjuva kesim için biçilmiş kaftandır. Kapitalizmden kopanların, arayış içinde olanların MHP'ye yönelmesini önlemek, onları sosyalizme kanalize etmek işçi sınıfı partisinin, TİP'in, kitleler içinde ve ülke politikasında etkinliğini artırmasıyla sağlanabilecektir. Partimizin önündeki dönemde daha geniş ölçüde kitlelere açılması, örgütlenişini ve propagandasını geliştirmesi bu bakımdan da ivedilik kazanmaktadır.

MSP, kimilerinin iddia ettiği gibi, halk kitlelerinin kapitalizme karşı dinsel, islamcı tepkisinin oluşturduğu parti değildir. Kitlelerin bir bölümünün kapitalizme karşı, dinsel tepkisini kendi kitle tabanını geliştirmek için taktik olarak kullanıyor. MSP olgusu biraz karmaşık niteliktedir. Çok söylendiği üzere, büyük kentlerin, özellikle İstanbul'un büyük burjuvazisine karşı Anadolu'da belli sermaye birikimi-

ne ulaşmış burjuvazinin tepkisinin oluşturduğu partidir ve esas itibarıyla bu burjuvazinin isteklerine cevap vermek isteyen önerileri, “ülke çapında sanayi hamlesi” sloganı gibi, ileri sürmektedir. Tekelci büyük burjuvaziyle de ilişkisi vardır. Başlangıçta Çukurova tekelci büyük sermaye grubu ile olan bu ilişki iktidar ortaklığı süresinde kimi parti üyelerinin tekelci büyük sermayeyle de ilişki kurması yönünde genişlemiştir.

“Kitlelerin İslamcı tepkisi” konusunda da bir olguyu belirtmek gerekir. MSP’nin dinciliği ve diğer partilerin de değişik ölçülerde dinsel öğeleri politik amaçlarla kullanmaları halkın dinsel inançlarına, duygularına, taleplerine cevap vermek için değildir. Halkın dinselliği, dinsel tutum ve davranışları bilinçli olarak geliştirilmeye, güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Bugün yaratılan dinsel hava ve ortam, halk kitlelerinin geleneksel ve bir anlamda doğal dinselliğinin üstündedir. Solculuğa, sosyalizme karşı burjuvazi ideolojik düzeyde dinsel medet ummaktadır. MSP’nin kendi deyimiyle “manevi kalkınma”yı ısrarla vurgulaması, her fabrika bacası yanında bir minare görmek ve işçiyi çalıştığı tezgâha ekmek kapısı olarak bağlamak dileği bundandır. MHP’nin ırkçı milliyetçiliğine, mukaddesatçılığı da eklemesi, “Milliyetçi ve Müslüman Türkiye” sloganını benimsemesi bundandır.

Büyük burjuvazinin önemli kesiminin şimdi MSP’ye karşı çıkar durumda bulunmasının birkaç nedenine işaret edilebilir. Birincisi ve en yüzeysel neden, iktidar ortağı olarak MSP’nin büyük burjuvaziyle ilişkileri, bu burjuvazinin alıştığı ve benimsediği biçimde yürütmeyişi olabilir. Daha ciddi bir nedense, MSP’nin ülke yüzeyine yayılacak bir ağır sanayi hamlesini gerçekleştirme iddiasının ve bunda devletin rol ve payının ne olacağı, özel sektöre ne yer vereceği konusunun bu sektörde doğurduğu kuşkulardır. Üçüncü bir neden de, ABD ve AET ile ilişkilerin düzelmesini, kredi kaynaklarının ve pazar olanaklarının açılmasını bekleyen ve bunun için de Kıbrıs sorununun ivedilikle çözülmesi gerektiğini gören büyük sermayenin, MSP’nin bu konularda taviz vermeyi görünürde reddeden tutumuna tepkisidir.

CHP Yanlısı Büyük Burjuvazi Kesimi CHP’yi İktidar Yapmaya Tüm Gücüyle Asılmamış, Tüm Ağırlığını Koymamıştır

Şimdi bu veriler ve değerlendirmeler ışığında içinde bulunduğumuz hükümet bunalımına bakınca egemen sınıf büyük burjuvazi düzeyinde şu olguyu saptayabiliriz, sanıyorum: Büyük burjuvazi, yeni bir MC koalisyonu mu, tek başına CHP iktidarı mı, konusunda tereddüte düşmüştür veya bu konuda kendi içinde ayrılmıştır. 1973 seçimleri sonrasında farklı olarak 1977 seçim sonrasında büyük burjuvazi tek başına CHP iktidarı yanlısı görünmüştür. Dış ilişkiler sorunlarının çözülmesinde ve dolaylı olarak, kısmen de iç sorunların ele alınabilmesinde Kıbrıs sorunu anahtar sorun haline gelmiştir, büyük burjuvazi ve onun iktidarı için. Geçmiş MC iktidarı ne bu sorunu, ne de ABD ve AET ile ilişkiler sorunlarını çözememiştir. Büyük burjuvazi CHP iktidarının bu çözümü getirebileceğini düşünmüştür. Ama öyle görünüyor ki, bu düşüncede tam bir birleşme olmamıştır ve CHP yanlısı büyük burjuvazi kesimi de CHP’yi iktidar yapmaya tüm gücüyle asılmamış, tüm ağırlığını koymamıştır. Büyük burjuvazi sosyal demokrasiyi, demokratik sol CHP’yi, ikinci alternatif partisi olarak görmek ve benimsemekle beraber bir takım kuşklar da ta-

şımaktadır. Genel olarak sosyal demokrasi, ve bu arada bizde CHP, kitle tabanını geliştirebilme, kitleleri sosyalizmden sosyal demokrasiye saptırabilmek için onlara bir takım demokratik özgürlükler, ekonomik-sosyal hak ve çıkarlar vaat etmek, iktidara geldiğinde de az veya çok bunları yapmak zorundadır. Oysa en CHP yanlısı olarak görünen büyük burjuvalar dahi bu demokratik zorunluluktan ve CHP'nin ekonomik programından tedirginlik duymaktadırlar. Bizim geri kapitalizmin büyük burjuvazisinin politik bilinci gelişmiş kapitalist ülkelerin burjuvazisinininkinden geridir. Demokratik hak ve özgürlüklerin az çok var olduğu bir rejimde daha esnek ve oynak bir politikayla işçi emekçi kitleleri kontrol altına almak yerine, tepeden inme bir baskı rejimiyle bu kontrolü sağlamak daha uygun gelmektedir. Ayrıca, işçi emekçi sınıflara taviz verebilecek durumda da görmemektedir kendisini. Tersine, daha önce belirttiğim gibi ücretlerin ve paralı diğer hakların dondurulması en azından sınırlandırılması, tarım ürünlerine yüksek taban fiyatları saptanmamasını talep etmektedir.

Şimdi, hükümet kuruluşuna ilişkin olarak bir başka noktayı da belirtmek gerek. Partilerin davranışlarını, özünde, temsilciliğini ve sözcülüğünü ettikleri sosyal sınıflar belirlemekle beraber, sınıf ve parti özdeş değildir. Hele burjuva partilerinin ve yöneticilerinin kendi sınıfsal çerçeveleri içinde kalmakla beraber, ayrıca partisel ve kişisel hesapları da vardır. CHP'nin tek başına iktidar olma isteği karşısında eski MC partilerinin ve yöneticilerinin bu partisel ve kişisel hesapları ağır basmıştır ve kendi saflarından CHP'ye olası kaymaları önlemek için canlarını dışlerine takarak seferber olmuşlar ve başarmışlardır da.

Daha önce Partimizin belirttiği üzere CHP'nin en çok oy almış, parlamentoda en fazla sandalyeye sahip olan parti olarak iktidara talip olması hatta tek başına iktidar olabilmek için azınlık hükümeti kurmaya girişmesi doğaldı, haklıydı. Kendisine oy vermiş ve destek olan kitlelere karşı da bir göreviydi bu. Ama diğer partilerin açıktan desteklemeyi reddedecekleri önceden belli iken ve bu red de fiilen gerçekleşikten sonra, uzlaşmacı olma gerekçesiyle kendi program ve vaatlerinden de çok gerilere kaymış, büyük burjuvaziye ve diğer güçlere güvence vermeyi ön plana almış bir hükümet programıyla ortaya çıkmak ne oluyordu? Karşı partiler veya içlerinden birisi açıktan desteklemeyi kabul etseydi ancak, uzlaşmacı bir program oluşturmanın bir anlamı olurdu. Verili durumda, CHP kendi parti programına ve somut koşullara uygun biçimde kitlelerin, demokratik güçlerin taleplerini karşılayan bir hükümet programıyla meclise gelip güvenoyu almasaydı, bu alamayış CHP'ye fazla bir şey kaybettirmezdi. Şimdi ise CHP çok şey kaybetmiştir. Dün CHP liderinin önerdiği CHP-AP koalisyonu gerçekleştirilme yoluna girerse pazarlık, ödünler verilmiş, gerilere kaydırılmış CHP hükümet programı üzerinde yapılacak, uzlaşması için ödünler o program üzerinden verilecektir.

Büyük burjuvazinin, başka güç odaklarının ve emperyalizmin CHP-AP koalisyonu üzerinde durdukları, onu istedikleri biliniyordu. Çok söylendi yazıldı. Biz ayrıca seçimlerde hiç bir partinin iktidar olabilmek çoğunluğunu elde etmemesi halinde CHP-AP koalisyonunun kapısının açılacağını belirtmiştik. Önerinin CHP'den gelmesi de şaşırtıcı değildir. CHP bir kez daha büyük burjuvaziye ve dış güçlere güvence vermiş, onların nezdinde kendi lehine puan kaydetmiştir. CHP-AP koalisyonunun

“bağımsız ve tarafsız” bir başbakanla gerçekleştirilmesi CHP liderini rahatsız etmeyebilir ama Demirel’i temelinden rahatsız eder. Başbakanlık koltuğunu bırakmamak Demirel’in baş kaygısıdır. Kişisel güvenliği söz konusudur herşeyden önce.

Tahmin olunur ki büyük burjuvazi ve diğer iç ve dış güç odakları bu CHP-AP koalisyonu önerisine ısrarla sahip çıkacaklardır. Öneriyi kendi önerileri olarak benimseyeceklerdir. Bu öneri AP içinde de taraftar bulacaktır. Eski DP’liler, Demirel’e karşı oldukları öteden beri söylenen kişiler bu koalisyon önerisini destekleyeceklerdir.

Ama ne var ki, üçlü koalisyonu kurma girişimine koyulmuş partilerin liderleri işleri çabuklaştırıp sonuca bağlamak için hızlanacaklardır. Demirel başbakanlık koltuğundan inmeyi ne kadar istemiyorsa, iki ortağı da iktidardan uzak düşmeyi o kadar istemezler. Ve yeni MC’nin oluşturulması bugünkü noktaya geldikten sonra durdurulabilmesi oldukça güçtür. Önümüzdeki günler hangi tarafın ağır basacağını gösterecektir.

Örgütlü, Birleşik Güç Yenilmez

TİP seçim dönemi boyunca altını çizerek açıkladı ki, faşizmi geriletme, demokrasiyi koruyup genişletme sorunu CHP’nin gerekli çoğunlukta oy alıp iktidara gelmesi sorunu değildir. Başta işçi sınıfı olmak üzere tümüyle demokratik toplumsal muhalefetin örgütlenmesi, genişleyip güçlenmesi, ülke siyasetinde belirleyici rol oynayabilme durumuna gelmesi sorundur. Seçimden sonra geçen bu kısa sürede bu yargımızın doğruluğu bunu anlamak istemeyenlere bile anlatacak ölçüde ortaya çıktı. İşçi sınıfının başını çektiği demokratik toplumsal muhalefet, hızla burjuvazinin isteklerini yerine getirmeye yönelik CHP’yi demokratik çizgiye çekecek ve o çizgide tutacak güçtür.

Bu anlayış içinde Türkiye İşçi Partisi işçi sınıfı ve müttefiki emekçi sınıflar içinde örgütlenmesini geliştirme, demokratik toplumsal muhalefeti güçlendirme çalışmalarını, seçim çalışmalarından edindiği itişle daha hızlı tempoda sürdürecektir.

Örgütlü, birleşik güç yenilmez.

Çark Başak, Sayı 34, 16 Temmuz 1977